Poštarina plaćena u gotovom God. IX. Broj 6. U Zagrebu, 12. februara 1937. Pojedini broj Din 1.50

Uredništvo i uprava LJUBLJANA, Erjavceva 4a ZAGREB, Masarykova 28a, Telefon 67-80

Uredništvo in uprava za Slovenijo in slovenski del Julijske Krajine

ISTRA

„JADRANSKI KOLEDAR"
10·— din
Naručite ga odmah!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

SELJACI BEZ ZEMLJE

Iz Julijske Krajine dolaze sve alarmantnije vijesti o eksproprijaciji seljaka. Seljak ostaje bez zemlje. Zemlja prelazi u ruke pojedinih gradjana, u ruke pokrajinskih vlasti ili u vlasništvo posebnih poludržavnih institucija.

Kad smo jednom zgodom pisali na ovom mjestu o procesu koji se zbivao u Istri od pedesetih godina prošlog stoljeća pa do početka rata, o procesu u kojem je naš seljak osvajao zemlju od veleposjednika Talijana, tada smo bili podvukli da je to bilo »najvažnije doba u našoj istarskoj povijesti — to emancipiranje našega seljačkoga naroda od veleposjednika«. Taj isti proces se zbiva i sada, ali u obrnutom smjeru i daleko bržim tempom.

Bennissi iznosi neke podatke o tom prvom procesu zadobivanja zemlje. Tako se u posljednjih trideset godina prošloga stoljeća broj posjedovnih listova u Istri bio popeo od 93.370 na 106.295, što znači da se veliki posjed cijepao. Prosječna površina jednog posjeda iznosila je nešto ispod 3 ha. Talijani su se žilavo opirali tom procesu, ali ekonomske i socijalne prilike tog doba išle su na ruku našim seljacima, iako su Talijani imali svoj »Istituto di credito fondiario istriano« koji je samo u 1881 i 1882 godini dao veleposjednicima 2,044.000 kruna uz 5% posto, dok je normalna interesna stopa iznosila 8—10 posto. Ništa nije pomoglo — pa čak ni to što su vladajući Talijani opoživali seljake-Hrvate da su revolucioneri kao što to proizlazi iz jednog memoranduma talijanskog političkog društva u Pazinu ministru unutrašnjih poslova 1886 god. gdje se veli da Hrvati misle kako se »približava vrijeme kad će se i oni moći obogatiti gospodskim dobrom«.

Istarski veleposjednici i gradjani, Talijani uvidjali su već tada da će brojno jači seljaci, Hrvati i Slovenci, doći do ekonomske i političke neodvisnosti od Talijana. Tako glasilo talijanske stranke »L' Echo di Pola« piše 14 aprila 1888:

»Kulturni razvitak slavenskog pučanstva Istre tako je usmjeren da ćemo mi, usljed zakona socijalne ravnoteže podleći te morati kroz malo godina — ne stoljeća — ustupiti mjesto novim gospodarima«.

Ali — zakoni socijalne ravnoteže izmijenjeni su 1914, a naročito iza rata. Strateška granica, za koju su se borili svi talijanski predfašistički državnici, postignuta je 1918, a fašizam je išao i korak dalje. Od strateške granice hoće da stvori i etničku granicu. Teror je sa današnje talijanske zapadne granice istjerao najprije inteligenciju i ono malo našeg gradjanstva, koje je bilo tek u formiranju. Ali seljaka se terorom ne može istjerati s njegove zemlje. Seljak ide u koncentracione logore i u kaznene zavode, ali se opet vraća na svoju zemlju. Dok seljak ima zemlju, nikakav teror ni nikakova politika ne mogu da ga izbace. A asimilacija traje predugo. Naročito ako se hoće poklapati etničku granicu sa strateškom. Radi toga treba seljaku oteti zemlju. Jer seljak bez zemlje ne znači ništa seljak bez zemlje nije ni proleter u današnjem smislu te riječi. Seljak bez zemlje je bezvoljna i bezlična masa od koje se može mijesiti što se hoće i kako se hoće. To naročito u državi sa autoritativnim režimom. A ako još k tome imamo u vidu da taj naš seljak bez zemlje ne može da se udružuje medjusobno, a još manje sa ostalim takovim seljacima koji pripadaju vladajućem narodu, tada taj seljak ne znači ni u nacionalnom pogledu skoro ništa.

Fašizam to zna — to zna naročito njegov vodja. I taj vodja je za vrijeme svoje vladavine došao do saznanja da su neka naučavanja, koja je on u svojoj mladosti propovijedao, da su ta naučavanja pogrešna. Jer on je vjerovao i propovijedao (kao urednik socijalističkog lista »Avanti«), da se narodi bune onda kada im ide zlo. Medjutim — posljednjih petnaest godina talijanskog političkog života je pokazalo do sada da to nije tačno. Čim je narodu gore, tim se lakše s njime vlada. Pokazujući mu komad kruha, može da ga se vodi u avanture i smrt. Do sada je to tako — a hoće li se ipak teorija o uzročnoj vezi između slabog ekonomskog života i pobune pokazati kao tačna — to se ne može predvidjeti.

U Julijskoj Krajini se radi tako kao da te uzročne veze nema. Tamo se seljaka planski eksproprira. A to znači Hrvate i Slovence, jer talijanskih seljaka nema valjda ni par postotaka. Uz fiskalni i politički sistem, koji u Italiji pogoduje uništavanju malog posjeda, osnovano je 1931 u Trstu društvo kojemu je svrha otkup posjeda naših seljaka na dražbama. Društvu je svrha da na tim imanjima naseljuje Talijane. Društvu je ime »Ente di rinascitá agraria per le Tre Venezie«. Statut te organizacije odobren je 14 augusta 1931 (»Gazetta Ufficiale« od 30 IX 1931). Prve uspjehe je to društvo pokazalo već 1933 godine. Tako je puljski »Corriere Istriano« izvijestio u aprilu te godine, da je to društvo naselilo u čisto hrvatskom selu Valturi kod Pule osam obitelji iz Venecije. Taj list je tada pisao, da će ta kolonija postati »nadasve važan privlačni centar za ostale talijanske koloniste, koji će domalo asimilirati manje vrijedno stanovništvo okolice«.

To »manje vrijedno stanovništvo« (niža rasa) ostaje, dakle, bez zemlje. Ne ćemo nabrajati pojedine slučajeve, jer su poznati iz našega lista. Ali jedna stvar je simptomatična. U jugozapadnoj Istri kupuje zemlju naših seljaka i neki advokat Amoroso iz Poreča. On tada seljacima dade stoku i gospodarsko orudje i ostavi naše seljake na njihovoj dojučerašnjoj zemlji, ali kao svoje kolone, kmetove. A u zapisnicima istarskog pokrajinskog sabora osamdesetih i devedesetih godina nalazimo ime talijanskog zastupnika koji se zvao Amoroso. I taj nekadanji Amoroso je u saboru najviše ismijehivao i napadao naše zastupnike, Laginju i druge, kada su se borili za poboljšanje života našega seljaka. Jer onaj Amoroso je bio pretstavnik naroda i klase koja je ostajala bez zemlje u korist našega seljaka, nekadanjega kmeta na toj gospodskoj zemlji. Sadanji Amoroso, možda direktni potomak bivšeg zastupnika, pretvara te naše seljake ponovno u svoje kmetove.

I u tom ponovnom pokmetivanju našega seljaka u Julijskoj Krajini je sva naša tragedija. Ako se taj proces eksproprijacije ne zaustavi, uzaludne će biti sve dosadanje žrtve i sav dosadanji rad. Jer ako izgubimo zemlju, izgubili smo seljaka, a izgubiti seljaka znači našu nacionalnu smrt. Nikakove rezolucije, nikakove kulturne ni političke akcije neće imati više smisla, kada izgubimo zemlju i seljaka. Jer narod je skoro svuda sinonim za seljaka u nacionalnom pogledu, a pojam naš narod i seljak u Julijskoj Krajini poklapaju se stopostotno.

(t. p.)

ULOGA DRA RUŽDI ARASA

U ODNOSIMA JUGOSLAVIJE I ITALIJE

Rezultati milanskoga sastanka i posredništva dra Arasa

Pred dvadeset dana u nekim su internacionalnim listovima izišle vijesti, da se izmedju Italije i Jugoslavije već vode pregovori o sklapanju pakta o nenapadanju. Pri ruci nam je više internacionalnih listova, koji su donijeli ovaj telegram:

»Kao što se doznaje pregovori poduzeti u cilju zaključenja jednog pakta o nenapadanju i jednog trgovinskog ugovora izmedju Italije i Jugoslavije, napreduju. Ovim diplomatskim instrumentima slijedio bi sličan aranžman izmedju Italije i Čehoslovačke«

Ali je to sa službenog talijanskog mjesta demantovano. Njemačka agencija DNB razaslala je iz Rima telegram, u kojem kaže:

»U dobro obavještenim krugovima obilježava se netačnom vijest o navodnim pregovorima o zaključenju jednoga talijansko-jugoslovenskog pakta o nenapadanju. U svakom slučaju može se govoriti o poboljšanju odnosa izmedju ove dvije zemlje«.

A i talijanski listovi donijeli su 26 januara ovaj telegram iz Rima:

»Ovih dana čuli su se iz raznih izvora glasovi o diplomatskim pregovorima izmedju Italije i Jugoslavije. Iz ozbiljnog i pouzdanog izvora obavješteni smo, da u tome pravcu nema nikakvih pregovora u toku, ma da su se očevidno ovo posljednje vrijeme politički, privredni i diplomatski odnosi izmedju obje zemlje znatno poboljšali«.

Iz ovih se telegrama, informacija i demantija vidi, da do sada nije došlo do nekog jačeg kontakta izmedju Italije i Jugoslavije i može da se pretpostavlja, da bi dolsta milanski sastanak Ruždi Arasa i Ciana, a zatim Ruždi Arasa i dra Stojadinovića mogao značiti početak konkretnih razgovora. Još smo daleko od najavljivanog pakta o nenapadanju, jer je to tek 26 januara iz Rima demantovano, ali 28 januara donose dobro informirane Lidove Novini« (Brno) slijedeću vijest svog beogradskog dopisnika:

»Početkom februara sastat će se u Milanu turski ministar vanjskih poslova Ruždi Aras sa talijanskim ministrom vanjskih poslova grofom Cianom. Pored ostalih pitanja oni će razgovarati o odnosu Italije prema Balkanskom sporazumu, kome je Ruždi Aras pretsjednik. Oba ministra će se sastati u milanskom općinskom domu gdje se prije deset godina prvi put susreo Aras s Mussolinijem. U Milano je već stigao turski poslanik u Rimu Huseln Bajdur, iz čega se vidi kolika se važnost pripisuje ovom sastanku. Tom prilikom će se povesti riječ i o odnosu Jugoslavije prema Italiji. Talijanski listovi donose svakog dana inspirisane članke o zbliženju sa Jugoslavijom. Dobro obaviještena mjesta tvrde da će ovo zbliženje u najkraćem vremenu dobiti i vanjski formalni izraz u bilateralnom ugovoru. Detalji još nisu poznati ali je moguće da će Ciano izložiti Arasu principe na osnovu kojih bi Italija željela da reguliše svoje odnose prema balkanskim državama, a u prvom redu prema Turskoj i Jugoslaviji«.

DR. RUŽDI ARAS
ministar spoljnih poslova Turske Republike

Ovo se poklapa (ako odbijemo ona nagadjanja o bilateralnom ugovoru) s pisanjem talijanskih listova od 29 i 30 januara.

Riječka »Vedetta d Italia« izvještava u broju od 30 januara da će se g. Ruždi Aras — poslije milanskog sastanka s Cianom — vidjeti — 5 februara s pretsjednikom drom Stojadinovićem u Beogradu, a poslije toga održat će se u Ateni, 15 februara, zajednički sastanak Balkanskog sporazuma.

»Il Lavoro Fascista« i »Messaggero« Rim, donose u brojevima od 29 i 30 januara ovu vijest iz Beograda:

»Pretstojeći sastanak izmedju turskog ministra Ruždi Arasa i talijanskog ministra Ciana izazvao je živo interesovanje i u Jugoslaviji gdje se ističe, da je Ruždi Aras pretsjednik Balkanskog sporazuma. Zbog toga se smatra, da će milanski sastanak biti važan ne samo za Tursku nego i direktno za samu Jugoslaviju, odnosno za talijansko-jugoslovenske odnose«.

I dolsta milanski je sastanak i dolazak dra Arasa u Beograd imao odjeka i s obzirom na odnose Jugoslavije i Italije. Nije samo štampa iz vlastite inicijative o tome pisala, nego je i sam dr. Ruždi Aras dao nekoliko izjava, koje se dotiču jugoslovensko-talijanskih odnosa. Još prije svog dolaska u Jugoslaviju on je izjavio saradniku tršćanskog »Piccola« Marlu Nordiu izmedju ostalog i ovo:

»Približenje izmedju Jugoslavije i Italije bit će novi elemenat mira i kolabo-

Svršetak na 2. strani I. stupac

CIJELA SELA OSTAJU BEZ ZEMLJE

NAŠI SELJACI POSTAJU KMETOVI GRADSKE GOSPODE

NEZAPAMĆENO UPROPAŠTAVANJE SELA I SELJAKA

Ono što se u posljednje vrijeme događa u istarskim selima, to se valjda ne događa nigdje na svijetu. U posljednjih par mjeseci ostalo je nekoliko cijelih sela bez zemlje i svi seljaci su pretvoreni u kmetove. Donosimo ove vijesti koje smo primili iz Pule u posljednjem času.

Pula, februara 1937 — Za danas vam na brzu ruku šaljemo nekoliko provjerenih podataka, a za slijedeći broj poslat ćemo vam još nekoliko podataka koji će najbolje ilustrirati to očajno stanje.

Selo Begi u Limskoj Dragi ostalo je potpuno bez zemlje. U selu Marasima kod Vrsara ostali su bez zemlje Jurcan Anton, Maras Toma, seoski glavar, Maras Šime, Maras Ivan, Maras Stjepan i Debeljuh Karlo. Njima su najprije stavili na dražbu stoku i svu nepokretnu imovinu. Odnajzad su im prodali svu zemlju i kuće. Sve to im je prodala banka radi dužnog poreza. Poznato je da kod nas banka zakuplju porez, koji je naročito iza abesinskog rata strašan. Banka se bila uknjižila na njihova imanja isto tako kao da im je posudila novac na mjenicu. Sada im je cijelo imanje otišlo na dražbu.

Imanja kupuju gospoda iz Vrsara i Poreča. Advokat Amoroso iz Poreča i trgovac Grego Gigi iz Vrsara kupuje najviše te zemlje.

Te seljake su ostavili na njihovoj zemlji, ali s ugovorom kojega su potpisali kao koloni, kmetovi. Novi gospodari dali su im i volove i gospodarsko orudje, jer im je njihovo bilo prodano ranije na dražbi, i sada ti nekada slobodni seljaci moraju da rade na svojoj djedovskoj zemlji za gospodu iz Poreča i Vrsara. Nekoja imanja je kupila pokrajinska uprava u Puli. Misli se da će pokrajinska uprava na ta imanja naseliti talijanske koloniste iz Italije radi italijanizacije toga kraja.

I u Kavranu je mnogo zemlje prodano na taj način na dražbi. Podatke o tome ćemo vam poslati čim ih sakupimo.

Mnogi ljudi se pitaju šta se radi u svijetu da se zapriječi ovakav srednjovječni postupak, koji se nije u Istri provadjao ni za vrijeme mletačke vladavine ni za vladavine njemačkih grofova. — X. Y.

ULOGA DRA RUŽDI ARASA

Nastavak sa 1. strane.

racije. U tom smislu sam saopćio i ministru vanjskih poslova grofu Cianu da sa zadovoljstvom gledam na to kako balkanske države sklapaju izmedju sebe sve to bolje prijateljske odnose i kako pojedine od balkanskih zemalja imaju u izgledu da dodju i do boljih odnosa sa Italijom. Sa najdubljim zadovoljstvom mogu konstatovati da u istočnom Mediteranu nema nikakvih razlika u gledanju izmedju nas i Italije. Novi trgovački ugovor, koji je nedavno sklopljen izmedju Turske i Jugoslavije vjeruje se da će donijeti koristi i jednoj i drugoj zemlji. U tom smislu je naročito zainteresovan i Trst s kojim Turska podržava redovite trgovačke linije«.

Kad je došao u Jugoslaviju turski ministar vanjskih poslova dao je štampi nekoliko izjava i u ovima je naglašavao, pored zadovoljstva s milanskim sastankom, i značenje tog sastanka za odnose izmedju Italije i Balkana uopće, a naročito za odnose izmedju Italije, Turske i Jugoslavije. Tako je medju ostalim rekao i ovo:

»Ja ću sprovesti 24 sata u vašoj prijestolnici sa ciljem, da se vidim sa vašim pretsjednikom vlade drom Stojadinovićem, da ga obavijestim o svojim pregovorima sa grofom Cianom i da udesim pripreme za skori sastanak Balkanskog sporazuma u Ateni. Nadam se, da ću za svog boravka u Beogradu imati prilike da izrazim svoju odanost i Nj. Vis. Knezu Namjesniku Pavlu, za koga imadem osjećaj najdubljeg poštovanja«.

O vijesti jednog talijanskog lista, o mogućnosti zaključenja novog mediteranskog pakta izmedju država u istočnom dijelu Sredozemnoga mora, dr. Aras izjavio je da smatra da nema potrebe za zaključenje takvog pakta, pošto već postoje sva potrebna osiguranja pa je nastavio:

»Možda danas imamo i suviše paktova i bit će dovoljno, ako vodimo računa o respektovanju postojećih paktova«.

I sam sastanak dra Arasa i dra Stojadinovića odnosio se ne samo na čisto balkanska pitanja, nego i na talijansko-jugoslovensko pitanje. U tom je pravcu značajan komunikej, koji je izdan poslije beogradskog sastanka 5 februara. Jedan pasus odnosi se specijalno na Italiju i kaže:

Danas prije podne u ministarstvu vanjskih poslova sastala su se dva ministra vanjskih poslova gg. Ruždi Aras i dr. Milan Stojadinović, te su kao i uvijek imali srdačan i dug razgovor. Tokom razgovora dr. Ruždi Aras obavijestio je pretsjednika Stojadinovića o svom radu u Ženevi, kao i o razgovorima, što ih je imao u Milanu prilikom sastanka s grofom Cianom, ministrom vanjskih poslova Kraljevine Italije. Tom prilikom gg. Ruždi Aras i dr. Stojadinović utvrdili su srdačnost odnosa izmedju Jugoslavije i Turske, kao i identičnost pogleda na sva aktuelna politička pitanja. Dr. Ruždi Aras i dr. M. Stojadinović bili su sretni da su mogli konstatirati veoma povoljan razvoj odnosa naših dviju država prema Velikoj Britaniji i sa zadovoljstvom su pozdravili zaključenje englesko-talijanskog sporazuma. Raduju se, da se u posljednje vrijeme u veliko osjeća prijateljsko približenje u uzajamnim odnosima Italije prema Turskoj i Jugoslaviji, a preko ovih i prema drugim balkanskim državama«.

Povodom sastanka dra Arasa s Cianom, a zatim s drom Stojadinovićem raspisala se internacionalna štampa i počela je da kombinira o onomu, što će sada biti.

»Lidove Novini« donose, na primjer, od svog beogradskog dopisnika ove informacije 7 februara po odlasku dra Arasa iz Beograda:

»Komunike koji je izdan poslije sastanka Ruždi Arasa i dra Stojadinovića potvrdjuje da je Ruždi Aras u Milanu konferirao sa Cianom ne samo o Turskoj, već je bio obaviješten i o odnosima koje Italija hoće da uspostavi s Jugoslavijom. Ruždi Aras je obavijestio dra Stojadinovića o spremnosti Italije da se povedu konkretni pregovori. Zbliženje Jugoslavije s Italijom je programski dio plana Male antante, jer je Italija sada voljna da pregovara ne samo o odnosima na Sredozemnom moru, već i u Srednjoj Evropi, tako da na pretstojeće pregovore treba gledati kao na pregovore Male antante i Balkanskog sporazuma sa zemljama Rimskih protokola«.

U tome smislu pišu i drugi internacionalni listovi, a medju njima ima ih mnogo koji govore čak i o skorom sastanku Ciana i dra Stojadinovića. Austrijski list »Tagespost« pravi ovakve kombinacije u dopisu iz Beograda:

»Misli se, da je g. Ruždi Aras preuzeo posredničku akciju izmedju Beograda i Rima, i da će ova akcija dovesti do sastanka ministara vanjskih poslova Italije, Jugoslavije i Grčke, da bi pregovarali o zaključenju jednog pakta o nenapadanju u istočnom Sredozemnom moru. S druge se strane saznaje, da je Italija gotova da udje u tješnju privrednu saradnju sa Jugoslavijom, pri čemu se naglašava, da je Italija spremna da Jugoslaviji učini ista povlašćenja u robnom prometu koja je bila dala za vrijeme i poslije abesinskog rata Austriji i Madžarskoj. U vijesti se ističe, da takva uža privredna saradnja kasnije treba da dovede i do poradnje kasnije treba da dovede i do poradnje i Italiće saradnje. Čehoslovačka i Rumunjska kao članice Male antante za sada će biti isključene iz ove privredne saradnje, ali ipak ni u Pragu ni u Bukureštu nisu tome učinjeni nikakvi prigovori, jer se u tome vidi najbolje protuteža protiv sve veće privredne ekspanzije na Balkanu«.

Sve ovo treba ipak uzeti samo kao kombinacije. Službeno Beograd ne daje još informacije, po kojima bi se moglo zaključiti kako je daleko došla stvar jugoslovensko-talijanskih odnosa poslije dolaska dra Arasa u Beograd, ma da se iz komunikeja i izjava vidi optimizam.

Karakteristično je ipak, da je poodlasku dra Arasa iz Beograda dr. Stojadinović u skupštini održao ekspoze o vanjskoj politici, u kojem je govorio i o odnosu s Italijom onako kako smo u posljednjem broju opširno iznijeli. Možda bi se dalo razabrati držanje Jugoslavije iz ovih riječi dra Stojadinovića:

»Već znate, gospodo, da nam je g. Mussolini pružio ruku pomirenja u svom govoru u Milanu. Smatram, da se nijedna vlada u našoj zemlji ne bi smjela naći koja ne bi primila tu ruku pomirenja. Čekat ćemo, gospodo, da iza tih riječi slijede djela i ako djela potvrde riječi nemamo nikakvog razloga, da ne stvorimo atmosferu dobrog susjedstva i dobrog prijateljstva«.

Jugoslavija, dakle, poslije informacija i posredovanja dra Arasa, — čeka djela, čeka da vidi što kani Italija učiniti da joj Jugoslavija bude prijateljica.

*

Smatrali smo potrebnim da sve ovo iznesemo što iscrpnije povodom milanskog sastanka i dolaska dra Ruždi Arasa u Beograd, te govora dra Stojadinovića, da bi se naši čitatelji mogli što informiraniji orijentirati u aktuelnom diplomatskom zbivanju i da bi im bila jasnija ova situacija, u kojoj naše pitanje zauzima tako važno mjesto. Željeli smo upozoriti na to, da će se i odnosi Turske i Italije reflektirati na naše pitanje, ne samo zato, jer se jadransko pitanje ne može izdvojiti iz općeg mediteranskog diplomatskog i političkog kompleksa, nego i zato, jer Jugoslavija, sigurno, čeka i s obzirom na Julijsku Krajinu od Italije — djela.

* * *

POSLEDICE PETJA SLOVENSKIH BOŽIČNIH PESMI

Zdravniki so izgubili vsako upanje za Lojzeta Bratuža — Pevec Furlan tudi nevarno poškodovan

Gorica, febr. 1937. (Agis). — Vest o aretaciji, ki so jo izvršili v Podgori pri Gorici v nedeljo po Božiču, smo že poročali. Danes prinašamo nekaj podrobnosti:

Strojno olje, ki so ga morali piti aretiranci je zapustilo pri posameznih težke posledice. Gotov Furlan, ki je bil svoječas že operiran na želodcu je moral takoj po dogodku v bolnico, kjer so mu želodec izprali ter je po nekaj dnevih lahko bolnico zapustil. Čeravno še danes ni popolnoma zdrav. Medtem ko je znani pevovodja in inspektor pevskih zborov Lojze Bratuž od nesel težje posledice. Dobil je živčni napad, ki pa ga je prenesel. Toda kljub skrbni negi in vsestranski pozornosti se njegovo stanje tudi po dolgih tednih ni obrnilo na bolje, pač pa so se v zadnjem času pokazali nov znaki. Pred kratkim je bil poklican iz Padove specialist, ki je ugotovil, da je nastopilo zastrupljenje. Njegovo stanje se je toliko poslabšalo, da so zdravniki izgubili vsako upanje.

Bratuž je tako postal žrtev fašistične ga terorja na Goriškem, ki z vsakim dnem terja od našega ljudstva nekaj novega. Poleg tega je oče dveh neodraslih in nepreskrbljenenih otročičkov, ki bosta, če se ne zgodi čudež, postali siroti

Posljedice zabrane seoskih zborova

Glavar sela Golca kažnjen globom, jer je bez odobrenja pozvao seljake na dogovor za čišćenje snijega

Vodice, januara 1937. U vezi posljednjih dogadjaja kod nas i uzbudjenja koje vlada radi sakupljanja dobrovoljaca i novaca za Španiju, kao i radi izbacivanja našeg jezika iz crkava, prefektura je izdala strogu naredbu našem seoskom starješini da ne smije sazivati ljude na nikakove dogovore bez dozvole. Do sada je seoski starješina mogao sazivati ljude na razgovor radi seoskih poslova, ali sada neće to smjeti ako ne budu karabinjeri prisutni.

Golac, februara 1937. — Prve posljedice nove odredbe riječkog prefekta o zabrani seoskih sastanaka bez dozvole, već su se osjetile u našem selu. Naš seoski starješina Maglica Ivan zvan Belčev sazvao je bio seljake na dogovor za čišćenje snijega. Stvar je bila hitna, jer se radi snježnih nanosa nije moglo goniti stoku k vodi. On medjutim nije prije toga tražio dozvolu za taj hitan zbor. Sada je kažnjen globom od 100.— lira. On je odmah dao ostavku na položaju seoskog glavara, a ni globu nije mogao platiti, pa je cijelo selo platilo solidarno tih 100.— lira globe.

VELIKE ELEKTRIFIKACIJSKE NAPRAVE OB SOČI NE BODO NUDILE NAŠIM LJUDEM NITI NAJMANJŠEGA ZASLUŽKA

Gorica, februarja 1937. —(Agis). — Ogromne predpriprave za elektrifikacijske naprave ob Soči med Kanalom in sv. Lucijo so v polnem teku. Med prvimi deli, ki so jih pričeli je tudi gradnja raznih malih provizoričnih objektov za kuhinje, pekarne in razne prodajalne, ki jih bo imelo podjetje v lastni režiji. Vsak delavec bo obvezan pri njih jemati hrano in druge potrebščine tako, da bo skoro ves zaslužek pustil spet pri podjetju. S tem pa ne bo prizadet samo delavec in zlasti še naš delavec, če jih bo kaj med njimi, toda tudi okoliški kmetje, trgovci in drugi, ki ne bodo imeli od vsega tega nobenega dobička. Dejstvo, da so si obetali od vseh teh naprav vsaj malenkosten zaslužek in upali, da bodo vsaj za nekaj časa brez skrbi, in današnje ugolovitve, so jih zelo potrle. Sicer drži podjetje vse načrte o izvedbi in delu teh naprav, ki bodo šle v milijonske zneske, v strogi tajnosti. Tako bodo imeli koristi spet samo tujci, ki vedno in vedno samo izkoriščavajo naše prirodno bogatstvo, gospodarstvo našega kmeta, a mu v odškodnino ničesar ne dajo. Za krušom jih pošiljajo v Abesinijo in vabijo v Španijo v boj proti Španski vladi. Na njihovi zemlji in njihovi lastnini pa zaposlujejo priseljence, ki jih nalašč zato vabijo iz notranjosti države.

VRATIO SE IZ ZATVORA ANDREJ BREZAVŠČEK IZ KOPRIVIŠČ

Trst, januara 1937. — Brezavšček Andrej iz Koprivišč vratio se iz zatvora. Vratio se polumrtav. Bio je osudjen na 20 godina radi navodnog atentata na finansijske stražare. U zatvoru je neko vrijeme bio zajedno sa nekima iz Bazovičkoga procesa.

Njega su pustili iz zatvora navodno na intervenciju nekoga višega fašističkoga funkcionera, kod kojega je služila sestra osudjenoga Brezavščeka.

DVA MLADENIČA IZ CERKNEGA PRED KONFINACIJSKO KOMISIJO

Gorica, februarja 1937. Pred nekaj dnevi je konfinacijska komisija za goriško pokrajino konfinirala kmetskega fanta Gabrijela Peternelja, 24 leta starega, iz Cerknega, na pet let, in kmetovalca Kumarja Janeza, 32 leti starega, tudi iz Cerknega na tri leta. Vzrok konfinacije in kraj, kamor so jih spravili, ni še znan.

ČUDNO SHVAĆANJE DUŽNOSTI FAŠISTIČKIH LIJEČNIKA U NAŠIM KRAJEVIMA

Liječnik dr. Dolce u Podgradu je prvenstveno fašista

Podgrad, februara 1937. — Od kada je iz naše općine potjeran liječnik dr. Pinkerle, jer da nije bio fašista, naš narod u toj općini je izložen neznanju i mržnji novog liječnika fašiste iz Pule dra Dolce-a. Ne samo da taj liječnik znade vrlo slabo svoj posao, već na svakom koraku nastoji da pokaže kako mrzi sve nas. Tako je neki mladić iz Klanca kod Kozine došao s velikim bolovima dru Dolce-u, ali taj liječnik ga je izbacio iz ordinacije, jer da ga ne razumije. Mladić je pred liječnikovom kućom pao u nesvijest pa su ga brže bolje prevezli u bolnicu, i tamo su liječnici izjavili da je bio skrajnji čas. — Iznijet ćemo i par slučajeva zle sreće ili neznanja toga fašističkog liječnika, koji neće da liječi one koji ne znaju talijanski. Tako je Dodić Anu iz Obrova liječio pogrešno da je izgubila ruku, a Mamilović Ivanu, starom 26 godina iz Zagreda, pokvario je nekim injekcijama obe noge, tako da se ne može ni maknuti iz kuće.

Ne znamo da li se to dogadja radi toga što taj liječnik ne razumije jezik naroda ili zato što ne razumije svoj zanat, ali mi znamo da ne bi ništa izgubili kada bi nas taj fašistički liječnik ostavio.

„Evviva l'Italia una"!

AKTUELNA SALA IZ »NAŠE SLOGE«

U jednom starom broju »Naše Sloge« iz 1887 godine pronašli smo ovu šalu, koju prenosimo doslovno, jer je i danas aktuelna:

»Nedavno slupao je u Milanu iz tamošnjeg poreznog ureda seljak spravljajuć u džep namire poreznog ureda, gdje bijaše malo prije ostavio svoje mučno zaslužene lire. Na jednom poče seljak iz svega grla vikati: »Evviva l'Italia una!« (Živila sdružena Italija, ili: Živila jedna Italija). Do mala sakupi se okolo tog čudaka mnoštvo znatiželjnih te ga nekto zapita, zašto tako odušerljeno viče: »Evviva l'Italia una«. — »Kako da ne vičem — odgovori seljak — radostno »L'Italia una«, jer da su dvie Italie, ne bi mogao platiti poreza svim svojim imetkom.«

»Nova atmosfera...«

Te dni je goriška prefektura dovolila, da se smejo prosto razpečavati nekatere slovenske knjige, ki so že več mesecev čakale na dovoljenje.

Tako je smela Goriška Matica izdati:

1. Koledar za leto 1937, 72 str.

2. »Higiena matere« od dr. Josipa Potrate, 87 str. ilustrirana.

3. »Pastir Jeli in druge novele« od G. Verge v prevodu Iva Drena. Lesorezi so delo A. Č. str. 135.

Goriška Mohorjeva družba je:

1. Zapisnik za leto 1937.

2. Molitvenik »Molimo!«

3. »Ogorki« od F. Grivskega.

Fašističke mame iz Avberja

Mame iz Avberja so pisale načelnici ženskega fašija v Trstu sledeče pismo: »Mi vse fašistične mame iz Avberja se zelo zahvaljujemo Vam in Duceju, ker toliko misli na naše otroke, tudi za one, ki imajo le nekaj mesecev. Prosim gospa, me smo zelo zadovoljne s posvetovalnico in z gospo zdravnico, ki je zelo dobra. Mislim, da ni prišla toliko časa ker je morda bolana. Se enkrat gospa, me vse se zelo zahvaljujemo ženskemu fašiju, ker skrbi tu toliko za nas in Vam rečem, da želim vse dobro Vam in Duceju. Živjo Duce! Fašistična pozdrav. — Ghezzo Valeria«.

Izgleda da tega pisma niso pisale »fašistične mame« iz Avberja, ampak sama gospa Ghezzo Valeria, ki tudi večkrat zamenja v pismu prvo osebo edninе in množine, ter tako istoveti sebe z vsemi Avberskimi slovenskimi materami.

Teška nesreća između Bresta i Dana

Poginuo je sin gostioničara Sankovića iz Žejana

Žejane, februara 1937 — Teška nesreća zadesila je Sankovića Ivana zvanog Gržinkin, gostioničara iz našega sela. On je unajmio teretni auto iz Rijeke i s tim autom je otišao po vino u južnu Istru. Kada su se vraćali na cesti između Dana i Bresta auto se prevrnuo i pao je pod cestu tri metra duboko. Šofer, jedan Talijan iz Napulja, iskočio je prije i spasio se, a Sankovića i njegova sina poklopio je auto. Sin je ostao mrtav, a Sankovića su spasili teško ranjena.

Šofer je pobjegao dok je još Sanković zazivao u pomoć teško prignječen autom. Sanković trpi veliku štetu i žalost za izgubljenim sinom.

PEKAR IZ NABREŽINE VRŠI U OBROVU ŠPIJUNSKU SLUŽBU

Obrov, februara 1937. — Pred malo vremena doselio se iz Nabrežine u naše selo neki Florenin Giullo. Odmah je dobio koncesiju da može u selu otvoriti pekarnu, ali sa koncesijom je dobio i službu od podeštata koja se sastoji u tome da pazi na naše ljude i da ih denuncira vlastima.

ŽUPA GOLAC BEZ ŽUPNIKA

Golac, februara 1937 — Naše selo je ostalo bez župnika, jer je naš župnik velečasni Dolenc obolio i nalazi se u bolnici u Rijeci. Njega zamjenjuju svećenici iz Vodica i Bresta, ali je to i njih prenaporno, jer naša župa ima pet sela.

TKO JE ZAUZEO MALAGU

Pobunjenici u Španiji osvojili su Malagu, vrlo važnu luku i stratešku tačku na Sredozemnom moru. Donosimo nekoliko glasova internacionalne štampe o toj fazi gradjanskog rata u Španiji, u kojoj su odlučnu ulogu igrali talijanski »dobrovoljci« i talijanski ratni brodovi.

Pariški »Petit Journal« veli: Niko ne osporava da je ova pobjeda zadobivena talijansko-njemačkim posredovanjem. Sve se više i više pokazuje, da su spomenute zemlje odlučile da dignu ruke od cijele Španjolske, ali da su se ograničile da sebi osiguraju pomorske i zrakoplovne baze duž obala Španjolske. Postigle su svoje ciljeve: Nijemci, pošto su prodrli u Maroko, Talijani pošto su ugrozili Gibraltar. Dat će sve izjave sa svoje strane da poštuju »status quo« u Sredozemnom moru, ali je medjutim stvarno uzdrman odnos ovih snaga, uspostavljen poslije toliko godina. Da li je potrebno, da se kaže, ako ih pustimo, da čine što hoće, da je završena u Evropi era demokracije i da počinje era fašizma?

Gospodja Tabouis u »L'Oeuvre« veli: Zauzimanje Malage odlučeno je prilikom posjeta generala Göringa u Rimu. Za taj poltvat odredjene su talijanske trupe uz pomoć njemačkog topništva. U svakom slučaju Talijani aktivno rade na tome, da se smjeste u Malagi. Jedan pukovnik talijanske vojske primio je zapovjedništvo nad gradom i nad redarstvenom službom. Ova činjenica izazvala je dubok utisak u Londonu.

»Le Populaire« donosi članak Lorroura, koji veli: Talijanska pomoć bila je odlučna prilikom zauzimanja Malage. O tome nitko ne sumnja. To dokazuje najbolje brzojav što ga je general Franco lično poslao Mussoliniju, a tekst kojeg našli smo u izvještaju španjolske agencije, kojim izražava najdublju zahvalnost Duceu za izdašnu pomoć Italije španjolskoj nacionalnoj stvari.

»L'Ordre« donosi ovu vijest: Malaga je zauzeta od trupa generala Franca sastavljenih, kao što svima znamo, od Nijemaca i Talijana. Možemo konstatirati da se bliži prolječe i da se Nijemci i Talijani nalaze na onoj strani Pirenejа zauzevši važne baze za svoju akciju. Španjolski rat je triumf nacionalno-socijalističke propagande. Treba u Kraljevini i Velikoj Britaniji uvjeriti sadanje »lastodršce«, da se ordje ne radi o ratu koji će odlučiti o sudbini komunista, nego da je u pitanju stvarno vlastita sigurnost njihovog teritorija i mir svijeta.

Engleski »Manchester Guardian« piše: Pobjeda kod Malage prije svega je talijanska pobjeda. 6 januara iskrcalo se 12.000 Talijana u Cadizu, a 7 talijanskih brodova iskrcalo je ogromnu količinu ratnog materijala u spomenutoj luci. Izgleda, da je zaporjedništvo nad vojskom u sadašnjim operacijama nacionalista povjereno talijanskim oficirima. Nijemci napretiv igraju podredjenu ulogu, iako se oko 60 njemačkih aviona za bombardiranje grupiralo za napade na vladinu ratnu mornaricu, a osim toga je tačno, da je pobunjeničku ratnu mornaricu aktivno pomagala jedna eskadrila talijanskih krstarica. Sto se tiče talijanskih trupa koje su sudjelovale u napadaju na Malagu, saznaje se da su to najodličnije trupe, koje su se naročito istaklе u ratu u Abesiniji. Talijani se bolje snalaze za Španjolcima nego Nijemci. Talijani su i zauzeli Malagu.

Cerkev v Italiji v borbi proti komunizmu

PASTIRSKO PISMO CERKVENIH HIERARHOV TREH BENEČIJ O SKUPNI BORBI PROTI BOLJŠEVIŠKI NEVARNOSTI IN ZA OBOROŽENI MIR

Trst, februarja 1937 (Agis) Benečki patriarh, nadškof in škofi treh Benečij, so poslali vsem podrejenim cerkvenim organom pastirsko pismo, v katerem nastopajo za skupno sodelovanje z režimom proti boljševiški nevarnosti. To pastirsko pismo je toliko bolj zanimivo, ker citirajo v njem tudi besede Mussolinija, ki jih je izrekel v Milanu proti boljševizmu. »S hvaležnim srcem«, pravijo v svojem pastirskem pismu, »mora vsakdo izmed nas nuditi svojo lastno pomoč naporom režima, da se drži daleč strašna nevarnost na našem nebu«. Dalje omenjajo v svojem pismu božjo previdnost, hrabrost Duceja in junaštvo vojakov. Zavzemajo se »z vsemi za mir, z bližnjimi in daljnimi; za oboroženi mir« in s tem povdarjajo besede ki jih je izrekel Mussolini v svojem milanskem govoru. V veliki protiboljševiški akciji, ki se vrši po vsej Italiji, sodelujejo vsi cerkveni dostojanstveniki z vsemi nižjim klerom.

Nastradao radi hrvatskih novina

Dane, februara 1937. — Brajković Ivan zvan Frančev iz našega sela je 13 pr. mj. vozio uglјen u Trst. U Trstu je na stanici kupio hrvatske novine iza kako je prodao uglјen, ali, u zao čas. Opazio ga je jedan detektiv, koji ga je pratio sve do štale gdje je Brajković ostavio konje. Tada ga je uhapsio i odveo na policiju, a iza toga u zatvor, gdje je ostao dva dana. Kada je izašao morao je od novaca koje je dobio za uglјen da plati 50 lira za izdržavanje u zatvoru, a 100 lira je morao da dade za hranu konjima, a povrh toga i za štalu 50 lira. To mu je policija oduzela bez pitanja, pa je tako Braikovića stalao jedan broj hrvatskih novina 200 lira, i dva dana zatvora, a novine su ostale na policiji.

MARIBORSKI TEDNIK „NEODVISNOST"

PRINAŠA PISMO PRIMORSKEGA EMIGRANTA IZ MADRIDA

»MI SMO SLOVENSKI NACIONALISTI IN PRAV ZATO SE BORIMO PROTI FAŠIZMU, KI NAM JE UNIČIL EKSISTENCO«

Mariborski tednik »Neodvisnost« od 6 t. m. prinaša pismo primorskega emigranta iz Madrida, ki se bojuje kot prostovoljac na strani vlade. Redakcija »Neodvisnost« se je obrnila s pismom nanj, da bi jim opisal zakaj je odšel v Španijo in kakšni so njegovi vtisi v sedanji državljanski vojni. Od njega so dobili odgovor, iz katerega so sastavili opširno poročilo. Iz tega poročila smo prevzeli ta le odlomek:

Madrid, januarja 1937. — Sem Primorec in kot tak protifašist. Po odhodu iz Italije brez potnega lista, sem bil nekaj časa v Ljubljani, pa tudi v Zagrebu in drugod po Jugoslaviji, a zaposlitve nisem mogel najti. Iz bede in potepanja me je rešil prijateli v Franciji, ki me je spravil v Marseille, kjer sem pa moral delati kot pristaniški delavec.

Ko je nastala v Španiji državljanska vojska, je med v Franciji živečimi italijanskimi protifašističnimi emigranti močno završalo. Pojavil se je klic: »Pomagajmo Špancem v boju proti fašizmu!« Ta klic je dvignil tudi mene, da sem se odločil in javil kot prostovoljec v vrste bojevnikov madriške vlade. **Sprašujete me, če sem morda komunist? Ne, ampak slovenski nacionalist.** Prav zato sem tu. Tistega prepričanja so tudi skoraj brez izjeme vsi slovenski in hrvaški primorski emigranti ki so z menoj, ali pa kje drugje na dolgi španski državljanski fronti. Nam vsem gre le za boj proti fašizmu, ki nam je uničil eksistenco in nas pognal z rodnega doma v potepanje po tujem svetu.

Primorski Slovenci in Hrvati smo večinoma tu skupaj in tvorimo svojo sicer malo, a neustrašno četo. Zelo veliko je pa italijanskih protifašističnih emigrantov, ki so prišli vsi iz Francije in s katerimi imamo prav dobre in prijateliske stike. Precej je tudi nemških protifašistov, ki so morali zapustiti svoio domovino Nemčijo, kakor mi svoio. Ker znamio skoraj vsi italijanski in za silo francoski, smo se tudi španščini kmalu prilagodili. Nekateri moji tovariši govore španski že tako dobro, da jih smatraio kar za pristne Spance. Slovenci imamo menda poseben dar za jezike in prilagoditev v vsakih razmerah.

Ako ostanemo živi in se doma razmere ne spremene, bomo najbrže ostali tudi po končani voiski tu v Španiji. Španci nam obljubljaio, da bomo imeli posebno prednost pri zaposlitvi. Razen tega imamo tu kot svoiega zastopnika nekega Slovenca, ki je že dolgo let v Španiji in uživa posebno zaupanje na najvišjih mestih. On zelo skrbi za nas in uživamo radi njega še, poseben ugled. Ta ugled nam je dvignil tudi naš ubogi tovariš Križaj, ki so ga kot letalca ujeli nacisti in ustrelili, kar gotovo že veste. Njegova smrt nas je vse zelo potrla. Razen njega smo izgubili, kolikor iaz vem, Slovenci še tri tovariše, a več ih je bilo ranjenih.

Poseben dogodek smo doživeli pred enim mesecem, ko so se nam na bojišču vdali trije »francovci«. Ker so španščino le lomili, smo takoi videli, da so Italijani, toda dva od teh »Italijanov« sta bila — Slovenca. Primorca. Ko smo z njimi govorili v italijanščini, je moi tovariš naenkrat zaklel »preklete barabe« in dva »Italijana« sta kakor iz sebe skočila k njemu, in spoznali smo se.

Sai si sami lahko predstavljate, kakšno veselje je potem nastalo za nas in za njih. Povedala sta, da sta bila v Abesiniji, od koder so iu že poslali domov, a po dveh tednih sta morala zopet z doma in bila sta odposlana kot »prostovolica« Francu na pomoč. S tovarišem Italijanom sta več dni iskala priliko, da bi pobegnila na našo stran, in nazadnje se jima je to tudi res posrečilo. Sedaj sta oba v naši četi. Pozdravite vse naše rojake, primorske emigrante v Jugoslaviji!

SLOVENSKI DELAVEC PIŠE IZ MADRIDSKE FRONTE

»Primorcev je tu mnogo...«

Ljubljana, 1 februarja 1937. (Agis). Naročniku našega lista je poslal naš rojak T. V. ki se je prijavil kot prostovoljec na strani madriske vlade, par pisem, iz katerih prinašamo sledeče zanimivosti:

»Za danes mi ni mogoče pisati daljših poročil, ker nimam časa. Sem namreč telefonist in tolmač pri poveljstvu 12 brigade. Z menoj sta še dva Slovenca, brata Marvin, oba Goričana in dva Hrvata. Prvič, ko odidemo na odmor Ti bom poslal obširne podatke, ker sedaj ne utegnem, ker imamo dela čez glavo. Naša mobilna brigada je približno to, kar so bili v Italiji za časa vojne »arditi« in ne ostane nikjer več kot par dni. Pride, napade in odide. Do sedaj se je bojevala vedno z uspehom. Bolj kot drugi vedo to fašisti sami, ker okusilo na lastnih buticah, kaj je duh bojevnikov, ki so obenem in predvsem antifašisti. Rečem Ti še, da je nekaj lepega bojevati se ramo ob rami z ljudmi, ki ne poznajo strahu. Med drugim povem še, da ni res, kar se po navadi misli in govori o bojevitosti Italijanov. In da bo resnica popolna moram še reči, da je italijanski bataljon najbolji izmed vseh. Prav tako ne pozna strahu njen poveljnik. Videl sem kako so ga vojaki potegnili v jarek, ker je bil preveč izpostavljen sovražnikovemu ognju. (Imenuje se Pacciardi, je republikanec, po poklicu pa odvetnik). Italijanski bataljon nosi ime »Garibaldi«. Ne bom preterival, če rečem, da je on bržkone najsposobnejši izmed vseh republikancev, da nadaljuje delo, ki ga je započel Garibaldi v preteklem stoletju. Pred nekaj dnevi so ga povišali v podpolkovnika in vsi so tega prepričana, da ne bo dolgo, ko bo general. Govoril sem Ti samo o Pacciardiju, ker če bi hotel opisati vse bi temu pismu ne bilo konca.

Naša brigada je zelo demokratično urejena in do napredovanja pridelo le najsposobnejši. Dva Goričana, brata Marvin, sta bila prej navadna vojaka, sedaj pa je starejši postal stotnik, mlajši pa stotnik-adjutant pri bataljonu. In takih je večina. To so navadni delavci, ki naredijo »oficirske« izpite v ognju in ne v vojaških šolah. Moštvo je morda ravno zaradi tega zelo ubogljivo napram njim. Disciplina je zelo stroga, a ne zvrha vsiljena. Primorcev je tu mnogo, a ne vem njih števila in dokler ne odidemo na odmor, Ti tudi ne morem dosti od njih povedati, ker sem noč in dan na delu in le redko kedaj se mi posreči da lahko spim štiri ali pet ur. Ko je obstreljevanje zelo hudo, smo nepreneloma na telefonski progi. Je to tako delo, da če nimaš več kot trdnih živcev — »obcagaš«. Gotov sem, da si čital »Na krvavih poljanah« in Ti ne bom zato pravil, kako je v tem oziru z mano. Kot sem slišal imamo še en napad in potem če ne pridejo »komplikacije« pojdemo na odmor.

Ako Ti je mogoče, pošlji mi »Istro«. Pošlji mi tudi stare številke zadnjih mesecev.

Op. ur.: Pisec tega pisma je bil v Italiji radi antifašizma že več let zaprt in preganjan, je po poklicu čevljar in zelo načitan ter inteligenten mladenič. Njegovega imena nočemo za enkrat objaviti, ker ne bi hotel s tem prizadeti njegovim sorodnikom nepotrebnih sitnosti in skrbi, ker so jih imeli že tako preveč.

UHAPŠEN JER SE BUNIO PROTIV SABIRANJA ZA ŠPANJOLSKE FAŠISTE

Voloskо, februara 1937. — **Sedamnaestog januara bio je u Voloskom uhapšen Krmac Ivan, po zanimanju vrtlar, rodom iz Gažuna kod Kopra. Njega su uhapsili zato što je rekao agentima koji su kupili priloge po kućama za generala Franka, da bi bolje učinili da sakupljaju za sirotinju, a naročito za one jadnike u Južnoj Italiji, koji umiru od gladi i svake nevolje. Odmah je bio uhapšen i odveden u zatvor u Voloskom odakle se još nije vratio.**

MJESTO U ZATVOR RADI PRELAZA GRANICE — POSLANI KAO DOBROVOLJCI GENERALU FRANKU U ŠPANIJU

Novakračina, februara 1937. — **Dva mladića iz Vrbica bila su utekla za vrijeme abesinskog rata u Jugoslaviju. Sada su se vratili kući, iako su znali da ih čeka strога kazna. Medjutim mjesto u zatvor, poslani su u Španiju. Njih je policija stavila pred izbor: ili ćete se javiti kao dobrovoljci za generala Franka u Španiju ili ćete u zatvor. Mladići su izabrali Španiju radije nego zatvor.**

GOBAVOST V NAŠIH KRAJIH

Vojaki so prišli iz Abesinije okuženi od gobavosti

Trst, januarja 1937. — (Agis). — Kakor poročajo, so se v nekaterih krajih pojavili slučaji okuženja od gobavosti. To bolezen so prinesli s seboj vojaki, ki so se vrnili iz Abesinije. Ker je težko pravočasno dognati in ugotoviti, ali je kdo okužen ali ne in se pojavijo zunanji znaki bolezni šele kasneje, ni čudno da se je tudi pri nas razširila ta bolezen. Znanih je več slučajev te bolezni v Barkovljah, kjer so bolnike takoj izolirali. Najtežji slučaj pa je v Gabrovici pri Komnu, kjer bodo morali najbrže zažgati vso vas. V Gabrovico sta se namreč vrnila iz Abesinije dva vojaka-domačina, ki sta prinesla s seboj kali te nevarne kužne bolezni. Poskušali so najprej izolirati samo hišo, v kateri sta stanovala toda to ni imelo uspeha in obstojala je nevarnost, da se bo bolezen razširila po vsej vasi. Oblasti so bile prisiljene izolirati najprej vso vas, a ker tudi to ni uspelo je bo do morale najbrže izpraznili in zažgati. Na vsak način bodo morali pristopiti k temu skrajnemu sredstvu, da obvarujejo dalјne nevarne širitve gobavosti po sosednjih krajih. Pričakuje se, da bo država, ki sama nosi odgovornost za to, ljudem postavila in zgradila nove domove.

— Z nadškolijskim dekretom so bili imenovani: g. Kristof Monti za pomožnega kaplana v Št. Petru pri Gorici, Oton Vanon za pomožnega kaplana v Standrežu, Viktor Kos za upravitelja v Pliskovici, g. Janez Debevc za upravitelja v Vrhpolju Kare! Oblak za upravitelja v Del Grande (?) Radi smrti Filipa Abrama je prosto mesto župnika v Pliskovici, v Vrhpolju pri Vipavi pa ravno tako radi smrti župnika Antona Papeža. Obe mesti sta sedaj razpisani.

MALE VESTI

— U talijanskoj štampi vodi se u posljednje vrijeme velika kampanja protiv komunizma.

*

— Talijanski ministar vanjskih poslova Ciano doskora će se sastati sa pretsjednikom grčke vlade Metaxasom.

*

— U Italiji je skočila cijena životnim namirnicama, javlja »Daily Telegraph«. Cijena maslinovom ulju porasla je za 30 posto, šećeru za 60 posto, kafi za 14 posto, a makaronima za 25 posto. Prosječan porast iznosi 20 posto.

*

— U medjunarodnu španjolsku brigadu stupio je abesinski princ Gehvet, sin rasa Emerna, borca za abesinsku nezavisnost.

*

— Mussolini je primio u prisustvu ministra za kolonije u palači Venezia abesinske rasove. To su bili raz Sejum, ras Getača, ras Gebede i dedžas Mulugeta. U ime pomenutih ras Sejum pozdravio je Mussolinija, pred kojim su zatim pojedini rasovi prisegli vjernost Italiji.

*

— Pretstavnik Saveza židovskih općina u Italiji, advokat Alberto Viterbo krenuo je u Abesiniju, da izvrši organizovanje tamošnjih židova. Viterbo je srdačno primljen od potkralja Abesinije koji ga je postavio za vladinog povjerenika pri novoj židovskoj općini.

*

— V Londonu izhaja časopis »New Times and Ethiopia News«, ki ga izdaja Neguš. Do sadaj je izšlo okrog 40 številk. Neguš se zavzema v svojem časopisu za svobodo malih narodov in za demokracijo. Poleg tega pa seveda za svobodo svoje zemlje.

*

— Mussolinijev sin Vittorio, ki se je poročil 6. t. m. z Uršulo Buvoli, je prejel baje na tisoče častitk. Časopisi omenjajo častitke kralja imperatorja, bolgarskega kralja Borisa, Hitlerja, Šušniga itd. Iz cerkve je šel par pod mostom bajonetov.

*

— Karolina Perčič je bila obsojena na izgubo obrti in 500 lir kazni, ker je prodajala nesnažno mleko. Ravno tako je bil obsojen Jožef Petrevsek iz Gorice. Hlacint Brumat je dobil 3 mesece in 14 dni zapora, ker se ni javil k naboru. Jakov Petkovšek iz Hotederšice je bil obsojen na 14 dni zapora in 3.550 lir globe, ker je tihotapil živino iz Jugoslavije. Poleg tega so mu zaplenili živino. Janez Besednjak iz Rihemberga je bil obsojen na 14 dni zapora, ker je prenašal iz Jugoslavije suho grozdje. Alojzij Pregelj iz Slapa na Vipavskem, pa je dobil 3 meseca zapora in 1000.— lir denarne kazni, ker je kuhal iz tihotapljenega grozdja žganje.

*

— Ker je prešla meju v Jugoslavijo brez potnega lista, da bi si poiskala delo, je bila obsojena na 9 meseca zapora in 3000 lir kazni Ema Lutman, stara 34 let iz Št. Petra pri Gorici.

*

— Po vsej deželi se vrše sistematična predavanja o posojilu na nepremičnine, ki ga je razpisal pred kratkim Mussolini. Ljudi hočejo prepričati o tem, koliko koristi bodo imeli od posojila.

10. februara 1887. God. XVIII.

NAŠA SLOGA

Poučno, gospodarski, politički list

Pred 50 godina

DR. MATKO LAGINJA O DESETINI U ISTRI

O desetinskoj zakladi i uobće o tom predmetu govorio je zastupnik g. Laginja u istarskom saboru opetovno i jedva ima za stupnika koji bi proučio ovu ranu na tijelu istarskog seljaka toli temeljito kao on. Laginja ... govorio je da se pozove carsku vladu, da obustavi sve ekselcucije i da se pobrine kako bi pokrajina uzela na se desetinske dugove zasebnikah i ona tada zahtjevala povratak samo glavnicah u dugoj poredici godinah.

G. Laginji odgovorili su običnimi doskočicami članovi većine gg. Amoroso, Gambini i Campitelli.

Da se nije ničim drugim zauzeo za sirotu istarskog kmeta g. zastupnik Laginja, van spomenutim govorom i predlozi, morao bi mu već na tom biti svatko zahvalan. Pitanje o desetini postalo je u Istri gorućim pitanjem i ono se mora rešiti čim prije i čim blažije, jer će inače biti uništeni čitavi kotari Istre.

TALIJANSKE CEŽNJE ZA NAŠOM OBALOM

Pod gornjim naslovom donaša zadarski »Narodni List«:

Ako se i sustavno na svaki način ubija narodni duh u jednoj Istri, puno gore nego kod nas, ona ostaje ipak hrvatskom zemljom u ogromnoj svojoj većini i neće nikada pognuti svoju glavu pod talijanski jaram.

Talijanci se ljuto varaju ako misle da je Jadransko more neslano kao crveno more! Prosto njima strah krila kamo njim drago, i na Masau, i na Tuniz ako hoće — ali one naše obale nek se nikek prodju, ako njim je do svoga obrazu, a valaj i do svoje koristi.

* * *

ZAVJET

Da, zaklinjem se životom mi dragim
I vjerom, za ku Isus žrtvova se,
Da vijek ću sborom, molitvom i tvorom
Pomagat braći, da s' iz robstva spase!

F. S.

EMIGRANTSKO VJENČANJE U NOVOM SADU

Novi Sad, 7 februara 1937. — U subotu, 6. ó. mj. vjenčao se u Novom Sadu g. Ivan Bertoša, ing. agronomije na banovinskom dobru »Kosančić« kod Torže u Bačkoj sa gospodjicom Zoricom Nikić, učiteljicom na Kosančiću. Vjenčanje je obavljeno u 12 sati u katoličkoj crkvi u Petrovaradinu.

G. ing. Bertoša Ivan je jedan od poslijednjih maturanata bivše hrvatske gimnazije u Pazinu, koji se je kao sin seljačkih roditelja, a nakon završenih studija u Zagrebu, posvetio agronomiji. Kao pravi istarski seljački sin sa najvećom ljubavlju posvetio se je svom pozivu koji si je odabrao, iako daleko od rodne grude, ali uvijek sa čvrstom vjerom, da će se toj rodnoj drugi jednom pratiti i biti joj od koristi. Kao takav je vrlo voljen i cijenjen od svojih kolega i pretpostavljenih.

Svjedok pri vjenčanju bio je g. Lujo Juričić iz Novog Sada, stari prijatelj i zemljak g. Bertoše.

Mladencima najiskrenije čestitamo i želimo im u životu svaku sreću, zdravlje, ljubav i zadovoljstvo.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

KRITIKE KNJIGE L. BOŽIČA: „NAŠ IDRIJSKI KOT"

Izdaji brošure »Naš idrijski kot« je tudi ljubljansko časopisje posvetilo v svojih dnevnikih nekaj vrstic: Tako piše »Slovenec« z dne 15 januarja sledeče:

»Ob pet in tridesetletnici ustanovitve in desetletnici ukinitve prve slovenske realke. — Lado Bažič. — Izdalo in založilo Delavsko prosvetno in podporno društvo »Tabor« v Ljubljani. Str. 100.

Po lokalnih zgodovinah, ki so jih izdali Tržačani, Ločani, Novomeščani ter dr. Strmšek za Medvedje selo, je zdaj Idrijčan Lado Božič napisal tudi nekako zgodovino Idrije, njenega svetovno znanega rudnika, zlasti pa podrobneje zgodovino ustanovitve prve slovenske realke, ki so jo ustanovili slovenski rodoljubi l. 1901 ter zaprli novi oblastniki l. 1927. Ob priliki tega slavnega in žalostnega jubileja so Idrijčani izdali to brošuro, ker je zanimiva v prvi vrsti zanje, pa tudi za nas, ki smo veseli vsake drobtine, ki razodeva našo pretekiost, zlasti pa še slavno zgodovino slovenskega mesta ki je zdaj odtrgano od narodne celote.

Na prvem mestu stoji pesem Matije Lipužiča »V Idriji«, nakar sledi opis geološke sestavine Idrije in nje okolice, zemljepisni podatki ter nje opis sedanjega tipa ljudi iz mesta in okolice. Navaja slavne ljudi (Svetličča, dr. F. Lampeta, M. Cigaleta, Zaklja, J. Velikonja). Kratko poglavje je posvečeno zgodovini Idrije, za kar so vzeti podatki iz knjige dekana Arka. Zanimiv je opis mesta in njega posebnosti, dijaškega in rudarskega življenja, kar zdaj že spada v idilični spomin. Podrobneje govori Božič o rudarjih, o tipu rudarske hiše, o mladosti, življenju v rudniku (himna organista Gnezde), o rudarjevi družini, ljubezni (pesmi), ženi itd., za kar je prispeval slike N. Pirnat, katerega oče je služil v Idriji. Posebni poglavji sta posvečeni idrijskemu društvenemu življenju in značilni idrijski besedi, navadam in običajem ter narodni idrijski pesmi.

Zadnja polovica knjige pa je posvečena razvoju idrijskega šolstva pred realko, ustanovitvi prve slovenske realke, katere ustanovni dan pade na 10 julija 1901. Podana so imena vseh odbornikov, ki so sklenili ustanoviti mestno realko, ter tudi vseh direktorjev, od prvega, Karla Pirjevca do zadnjega, dr. L. Čikovića, ter imena vseh profesorjev, ki so kdaj učili na tej realki, med katerimi srečujemo znana imena (Baebier, Lončar, A. Debeljak, Vavpotič, Kos, Pirjevec itd.). Med važnejšimi dogodki so zanimivi opisi razmer na realki med vojno, pa tudi po vojni. Zadnji dve poglavji govorita o dijaških gibanjih med l. 1901 do 1926, pri čemer pa sam pisatelj opozarja, da je za gibanje katoliškega dijaštva opis — po krivdi drugih — ostal precej nepopolen. Končno sledi opis slovenske nižje tehnične šole in dijaškega krožka v Vidmu (Udine), ki je prenehal že leta 1926.

Brošura podaja z vso svojo vsebino, z zaključno besedo pa še posebej, pomen idrijskega rudarja ter pomen obeh obletnic, ki sta važni tudi za splošno zgodovino slovenskega šolstva. Knjižico, pravi izraz tople ljubezni do domačega gnezda, ki ga marsikdo ne sme nikdar več videti, toplo priporočamo, dasi ni in neče biti popolna slika Idrije in njenega kulturnega pomena. Biti hoče le lep spomin na domači kraj in dijaško življenje, ki je tako živahno vzcvetelo, pa tako žalostno, nasilno propadlo.«

»Jutro« z dne 14 januarja 1937 pa poroča:

»Ta opis, ki ga je pisec posvetil svojemu očetu rudarju, »enemu mnogih, ki so rili, ali še rijejo pod zemljo kakor črvi, da spravijo na dan njene zaklade, je spomin in opomin: Spomin na prejšnje časc, ko je bilo v Idrijskem kotu veselejše in ko se je v idrijski realki vzgajal slovenski naraščaj v slovenskem jeziku. Spomin-svetal in temen, prijeten in bridek, kakor so toliki spomini. In opomin, ne le rojakom opisanih krajev, marveč nam vsem, da ne pozabimo tega kosa slovenske zemlje. V knjižici so članki o zgodovini Idrije, o mestu in njega posebnostih, o življenju rudarja, o idrijski ženi, o idrijskem društvenem življenju, o navadah in običajih, o šolstvu, o prvi slovenski realki, nje profesorjih in učencih, o slovenski nižji tehnični šoli in dijaškem krožku v Vidmu itd. Vsem na čelu je pesem »Idrija«, ki jo je spesnil Matija Lipužič. Knjiga opremljena z risbami Nikolaja Pirnata, je domoznanska publikacija, po kateri bodo z veseljem segli idrijski rojaki. Med njenimi drobno tiskanimi stranmi utegnejo oživeti mnoge podobe iz preteklosti, poleg tega pa se knjižica uvršča med zgovorne dokumente o deželi »slovenske bolesti«.

ČEŠKI GLAS O ANITI DUKIĆU

Zagrebački »Obzor« od 9 o. mj. donosi pod gornjim naslovom:

U glavnom organu češkog istoka »Straži« (Vysoke Myto-Chocenj-Litomišl) piše sveuč. prof. dr. Josef Pata o filološkoj diskusiji izmedju pjesnika Petra Brezruča i prof. Fr. Travničkа iz Brna i zatim nadovezuje na djelo Ante Dukića »Baladu o Marji Djevici« u čakavskom narječju. Tu je baladu izvrsno preveo na slovački jezik nitranski književnik dr. Vojtjech Mjerka. Dukić je nadalje spjevao čakavsku pjesmu »Naš domaći glas«, u kojem opjevava skladateljski rad Ivana Matetića-Ronjgova. Ante Dukić žilavo se bori za afirmaciju čakavštine u književnom stvaranju kao što Petar Bezruč dosljedno i junački brani govor svojih beskidskih korala.

(ie)

BRATINA VALO PETDESETLETNIK

Naš rojak, Idrijčan po rodu, Bratina Valo član ljubljanske drame je praznoval v soboto dne 6 t. m. svoj petdeseti rojstni dan. Ob tej priliki se ga tudi mi spominjamo, mu čestitamo k lepem jubileju in želimo, da bi še dolgo vrsto let kreiral vloge na odru ljubljanske drame!

»NEVIDLJIVI JURIĆ« VIKTORA CARA EMINA U PROSVJETNO MARIONETSKOM KAZALIŠTU U ZAGREBU

prikazivat će u subotu 13. o. mj. u 15 sati u dvorani Union-Kina u Zvonimirovoj ulici 53. veselu dječju šalu u 2 čina »Nevidljivi Jurić« od Viktora Car Emina. Ovdje se predočuje drzovit dječak, koji svojim goropadnim vragolijama truje obitelji mir i biva zato kažnjavan. Zato želi da postane nevidljiv, kako bi nekažnjivo mogao počinjavati svoje nevaljaništine. Ova nevidljivost ga je izliječila. Cijena ulaznica je od Din 2.50—9. Ulaznice mogu se rezervirati na telefon br. 62-70.

Prosvjetno Marionetsko kazalište je osnovao i vodi ga naš mladi Istranin, g. Božac.

POROKA

V Ljubljani sta se poročila gospodična Milka Šter in gospod Ivan Brišček iz Trsta. Mladem paru želimo obilo sreče.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA U ZAGREBU

Za menzu Ist. akad. kluba darovali su još: g. Dr. Štefan Sagadin, pretsjednik drž. savjeta Din 50.—, g. Dr. August Pavletić, Beograd, Din 50.—, te g. N. N. preko vlč. g. Dra Ivana Dukića, župnika u Šestinama Din 1.000.—. Istarski studenti u Zagrebu najtoplije zahvaljuju plemenitim darovateljima, koji im na ovaj način omogućuju napredak u studijama.

Občni zbor »Sloge« v Kranju

V nedeljo dne 31. januarja t. l. je imelo Primorsko prosvetno in podporno društvo »Sloga« v Kranju v prostorih Narodnega doma svoj redni letni občni zbor, katerega je vsled odstopivšega predsednika in službene odsotnosti podpredsednika otvoril in vodil tajnik Martinuzzi.

Po uvodni besedi je podal splošen pregled društvenega delovanja tekom zadnje poslovne dobe z ugotovitvijo, da je društvo v glavnem posvečalo pažnje socialnemu, prosvetnemu in narodno-obrambnemu delu.

O socialnem delu se lahko reče, da se je naredilo, kar se je pač dalo narediti z danimi sredstvi, ki so bila na razpolago. Skoro ves društveni denarni promet je bil namenjen v to svrho, le majhen del tega se je porabil za upravne stroške društva.

Prosvetno delo je bilo osredotočeno na delovanje pevskega zbora, ki je imel več uspelih nastopov pod vodstvom pevovodje tov. Lasića, ki s svojim požrtvovalnim delom vodi svoj zbor od uspeha do uspeha.

Narodno obrambno delovanje je obstojalo v predavanjih, ki so obravnavala emigrantska vprašanja iz naših zasužnjenih krajev, v razširjevanju tozadevne literature in priredit vami, ki so imale namen vzbuditi smisel in zanimanje predvsem med domačim prebivalstvom za vprašanja jugoslovenske narodne manjšine v Italiji.

Po poročilih funkcionarjev se je volilo predsednika, za kar sta bila predlagana dva kandidata. Ker se je tov. Lasić opravičil, da vsled prezaposlenosti ne more prevzeti predsedniškega mesta, je ostala samo kandidatura tov. Martinuzzija, ki je bil nato soglasno izvoljen za predsednika. Ostali odbor je po večini ostal nespremenjen, le par oseb je bilo na novo pritegnjenih k sodelovanju.

Posjet emigranata iz Karlovca društvu »Krn« u Črnnomlju

Karlovac, februara 1937. — U nedjelju 31 januara bili su naši pretstavnici emigrantskog društva u Karlovcu na glavnoj skupštini društva »Krn« u Črnomlju. Društveni pretsjednik Prietić bio je primljen kao delegat Saveza, a s njime su bili potpretsjednik i pročelnik propagandne sekcije.

Na glavnoj skupštini se vidjelo da su sav rad kroz cijelu godinu vodili upravnom društveni pretsjednik V. Martelanc i Emil Košuta. — Na glavnoj skupštini je bio nao prijedlog da društvo »Krn« postane podružnica »Istre« u Karlovcu, ali je to energično otklonio pretsjednik karlovačke »Istre« Prietić, ističući kako je baš društvo »Krn« bilo u taboru u Črnomlju 1933 neki duhovni otac karlovačke »Istre«, koju je potakno na živ rad. Iza toga se zaključilo da »Krn« ostane i nadalje posebnim društvom, ali da se počne intenzivnijim radom. U tu svrhu je oživljena propagandna sekcija. Pretsjednikom je izabran Martelanc, tajnik je Furlan Ivan, a blagajnik Košuta Emil. Tamo gdje društvo vode tri tako aktivna emigranta, mora se uspjeti i mi im želimo sretan uspjeh u novoj radnoj godini!

Glavna skupština društva u Zemunu

Udruženje Jugoslevena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu održat će svoju redovnu godišnju glavnu skupštinu u prostorijama (Narodni dom) na dan 14 februara 1937 god u 15 sati prošle ure sa sljedećim dnevnim redom: 1) Pozdrav pretsjednika. 2) Izvještaj tajnika. 3) Izvještaj blagajnika. 4) Izvještaj nadzornog odbora. 5) Razrješnica staroj upravi. 6) Izbor nove uprave. 7) Slučajnosti.

U slučaju, da u određeni sat ne bude prisutan dovoljan broj članova, skupština će se održati pola sata kasnije sa istim dnevnim redom i na istom mjestu sa onolikim brojem članova, koliko bude prisutno. —

Upravni odbor.

Okružnica »Orjema« u Novom Sadu

Bratskim emigrantskim organizacijama!

Čast nam je ovime izvjestiti, da je dne 16. oktobra 1936. osnovana u Novom Sadu nova emigrantska organizacija pod nazivom: »Organizacija Jugoslovenskih emigranata iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra (»Orjem«) u Novom Sadu.

Cilj Organizacije je, da radi na zaštiti interesa našeg naroda u Julijskoj Krajini i da unapredi zajedničke interese jugosl. emigranata iz Julijske Krajine nastanjenih u Dunavskoj banovini.

Prema tome će »ORJEM« raditi na propagandi naše ideologije u narodu, »ORJEM« će nastojati, da ovdašnje pučanstvo upozna sa patnjama naše zatobljene braće i sa njihovim težnjama, nastojat će, da ovdašnji narod pridobije za našu stvar, da time stekne simpatija kako za našu akciju, tako i za neoslobodjenu braću.

»ORJEM« smatra, da je našoj emigraciji u Jugoslaviji dodijeljena izvjesna politička misija, koju mora izvršiti.

Naša organizacija je stupila u život dne 2. decembra 1936. god., a otpočela je radom dne 9. januara 1937. god. kojeg dana je održana prva sjednica uprave na koj je donijet jednodušan zaključak, da »ORJEM« stupi u članstvo Saveza Jugoslovenskih emigrantskih organizacija iz Julijske Krajine u Jugoslaviji.

Obraćujući se na sve bratske emigrantske organizacije u zemlji, »ORJEM« im od srca pruža bratsku saradnju u borbi za prava naše potlačene braće i molimo ih, da tu našu saradnju primaju i tehničko uzvrate.

Valerij Bronzin s. r., pretsjednik — Lujo Juričić, s. r. tajnik.

FAŠIZAM I SELO

V.

Hitler je objavio lozinku: »Treći Reich će biti država seljaka, ili ga neće biti!« Kad kaže »seljaci«, Hitler misli na bogate poljoprivrednike, čak i kad nisu pravi seljaci, t. j. mukotrpni zemljoradnici. Bauer (seljak) postaje u novom rječniku počasno zvanje, ali to se odnosi na poljoprivrednika koji drži veliko imanje sposobno za samostalnu ekonomiju. Hitlerovci se hvale da su »stvorili« preko 150.000 takovih »seljačkih gazdinstva«. U stvari otkupljena su mnoga mala imanja, tako da je iščezlo 115.00 gazdinstava od pola do dva ha, a otkupljeno je za dobre novce i nešto od velikih posjeda. Nešto je oduzeto bez naknade, ali samo Židovima i židovskim špekulativnim društvima, a ne pruskim junkerima i veleposjednicima. Sve mjere koje su do sada preduzete imaju za cilj da zaštite proizvodjače žitarica, a to nisu mali seljaci, koji se u Njemačkoj bave stočarstvom, već krupni posjednici. Da bi ovima osigurao monopol u dobrim cijenama, zakon zabranjuje seljacima prelaz od stočarstva na proizvodnju žitarica. »Ugledni seljaci« čije imanje ne prelazi 125 ha podvrgnuti su zakonu od 1933: on im zabranjuje da svoje gazdinstvo dijele, bilo za života, bilo nasljednicima. Cijelo imanje mora da predje na kupca ili na jednog jedinog nasljednika. Takav »idealan« seljak potčinjen je najvećoj disciplini, ne raspolaže svojom imovinom, vezan je za zemlju, za jednu zemlju vječito, kao srednjovjekovni kmet. »Mi smatramo svakog seljaka kao vojnika na frontu ishrane«, kaže ministar poljoprivrede, vodja poljoprivrede Dare. Takvih seljačkih nasljednih i vezanih gazdinstava ima oko 845.000, sa imanjima od 7 i pol do 125 ha: to čini 44 posto obradjene zemlje, ili 28 posto svih gazdinstava. Za male seljake, za napoličare, zakupce i poljoprivredne radnike, koji svi skupa čine većinu njemačkog seljaštva, nacionalni socijalizam nije ništa učinio.

Industrijski, trgovački, zanatski i ostali najamni radnici satjerani su u prinudne sindikate, pod upravom Radničkog vodje. Svi koji su sumnjivi kao komunisti, socijalisti ili kao pripadnici ranijih kršćanskih sindikata katoličkog centruma, podvrgnuti su strogom nadzoru, kad nisu na prinudnom radu u koncentracionim logorima. U Italiji je sproveden korporativni sistem, u Njemačkoj sistem staleža. To se ugljavno svodi na jedno: svi, od vlasnika tvornice do posljednjeg radnika u jednoj privrednoj grani, spadaju u jednu korporaciju ili jedan stalež. Oni imaju svoja vodstva i svoje predstavništvo. U ovom periodu, to vodstvo i to predstavništvo je u rukama najbogatijih, najvećih industrijalaca, bankira, trgovaca, brodovlasnika i veleposjednika. Nema više socijalizma ni na papiru.

POBUNA DEGRADIRANIH

Fašizam se pojavljuje kao stvar onih koji su izgubili svoj povlašćeni položaj za vrijeme inflacije, ili u toku raznih reforma koje je izvodila socijalna demokracija. To je odgovor gradske srednje klase na političke i socijalne plodove Svjetskog rata: na agrarnu reformu, na dodjeljivanje zemlje sromašnim seljacima, najamnim radnicima, ratnicima i stanovnicima pasivnih krajeva; na opće pravo glasa, koje dovodi na biralište, »lukaru« a i parlamenat »bukače«, »demagoge« i »revolucionare«; na osmosatni radni dan, koji smanjuje kapitalistički profit, podiže radničku svijest, uvećava broj ljudi uposlenih u gradovima; na radničku zaštitu i radničko osiguranje, koji radnicima pružaju bolje uslove rada i života; na velike budžete državne i općinske koji dolaze kao posljedica mnogih plaća, penzija, invalida, bolničke i druge socijalne pomoći sirotinji; na stvaranje seljačkih pokreta, stranaka, zadruga, sindikata, koji tjeraju gradjane i gospodu na velike obzire prema »neprosvjećenim seljačkim gomilama« na srozavanje svih autoriteta i velicina, od općinskih pandura do generala, ministara, koji u očima prostog naroda više nemaju predratni ugled, ne ulivaju strah i poštovanje, na činjenicu jednom riječi, da se »narod oteo«, da je pobjesnio, pomamio se, poludio ...

FOND „ISTRE"

Sajina Ivo, Marvor	*Din*	*25.—*
Zafred Josip, Osijek	*Din*	*10.—*
U prošlom broju objavljeno	*Din*	*39.876.60*
UKUPNO	*Din*	*39.911,60*

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata: za cijelu godinu 50.— din., za pola godine 25.— din., za inozemstvo dvostruko. Za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: Konzorcij »Istre«, Masarykova 28a II, broj telefona 67-80. — Za uredništvo odgovara IVAN STARI, Zvonimirova 48/III
Tisak: Stečajnina Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Ilica 131